

Frankfurt Kitap Fuarı bu yıl benim için renkli geçti. Değişik ülkelerden gelen, bazılarını yıllardır görmediğim arkadaşlarla karşılaştım. Bazılarıyla yıllardan beri tanışıyorduk ama görüşmemiştik. Bazılarını ben tanıımıyordum ama onlar beni tanıyordu. Görüşmek için güzel bir mekandı. Meyhanede, herhangi bir evde ya da lokantada değil, Kitap Fuarı'nda görüşmek... Bundan iyi bir yer de bulunamaz. Fuar'a gelen bir sürü kitabı gördükten sonra benim de bulunduğum standı geliyordu.

O kadar kişiyle konuştum, iki konu özellikle dikkatimi çekti:

Birincisi: İnsanlardaki bilgi düzeyiydi. Kim nerede bulunuyor ve ne yapıyor? Öylesine ayrıntılı bilgi vardı ki, bu konuda cahil kaldığımı hissettim. Sadece bugüne ait değil, geçmişe yönelik olarak da ayrıntılı bilgi...

Konuştuğum arkadaşlardan birisi bunun nasıl gerçekleştiğini inandırıcı biçimde açıkladı: "Sayı çok azaldı. Bu nedenle insanlar hakkında ayrıntılı bilgi var."

İnandırıcı bir açıklama! Eskiden böyle bir durum yoktu, en başta insan sayısı fazlaydı. Şimdi iyice azaldı.

İkincisi: Hanna Maptunoğlu'nun nasıl öldüğünü öğrendim. Bana iletilen:

"Yapan ağlayarak anlatıyor. 'Gece, Hanna'nın ertesi gün yolculuk yapacağı arabanın rotuyla oynamıştım.'"

"Bunları yazsın", dedim. Birkaç kişiye anlatınca ağızdan ağıza yayılıyor, ama yazılı olarak başka... Aslında değişik olayları yaşamış bütün insanlar yazmalılar. Yazılanlar içinde

subjektivite olacak, yanlışlar olacak ve hatta ipe sapa gelmez bölümler bile olacak. Bütün bunlar yazmanın önemini azaltmıyor.

Bir süre sonra geç olabilir. 60 yaşına gelmeden kalp krizi veya başka bir nedenle hayata veda eden devrimcilerin sayısı az değil. Bildiklerimin yanında bilmediklerim de var.

Dönemleri 1968'liler ve 1978'liler diye ayırmaktan yana değilim. Burada kolaylık olsun diye böyle yapıyorum. Tek tek herkes için geçerli olmayabilir ama genel olarak şöyle söylenilebilir:

78'liler hayatı bizden daha şiddetli yaşadılar. Bunun nedeni 68'lilerin geri planda durması değildir. 1975 sonrasında da devam eden ve birçok alanda 78'lilerle yanyana olanlardan söz ediyorum. Onlar da aynı şiddetle karşılaştılar ama genel olarak daha az etkilendiler. Öncelikle eski deneyimleri vardı ve daha da önemlisi yaşları daha büyüktü. Sırtlarını yaslayabilecekleri geçmiş daha uzundu. Bu nedenle psikolojik olarak daha az etkilendiler.

Düzgün olmayan bir psikolojinin biyolojiyi etkilediğini sanırım hepimiz biliyoruz.

Bir kere daha, bilginizi mezara götürmeyin derim